

Gyenes Judith

AZ ÍTÉLETET VÉGREHAJTOTTÁK

Életútinterjú
Maléter Pál özvegyével

Készítette
Molnár Adrienne

Szerkesztette és a jegyzeteket írta
MOLNÁR ADRIENNE

© Gyenes Judith örököse, 2024

© Molnár Adrienne, 2024

Amikor én elsőáldozó voltam, akkor hermelinkepp volt a fehér ruhámon, és hintóval vittek az elsőáldozásra. Nagy bállok voltak Mária-napkor meg István-napkor. Papám ugye református, a decemberi István-napkor van a névnapja. Estélyi ruhás nagy bállok! És mi kérdeztük a mamánkat, hogy szabad-e nézni, amíg öltözködik. Előttem vannak a mamámnak az estélyi ruhái, és hogy gyönyörű volt.

Ő hol szerezte be a ruháit? Utazott érte, vagy hozatta?

Utazott is érte, hozatta is, meg jó varrónők voltak, és a divatlapból ki kellett tépni azt, amit neki megvarrtak.¹¹ Emlékszem, hogy volt egy olyan fekete csipke estélyi ruhája, amelynek a felső részében a csipkemintákat fekete flitterrel még kiemelték. Ott ültek az asszonyok a télikertben, és varrták rá a flittereket a csipkeanyagra. Meg emlékszem, volt egy olyan fekete túll estélyi ruhája, amelyiknek a vállánál és a mellénél beráncolták az anyagot, a szoknyáján a részeket pedig nagyon keskeny fehér csipke választotta el egymástól. Ez nyári bál volt. Nekem pedig a szívem vérzett – már akkor bennem volt a kert- meg növényismeret –, mert a mamám százötven szál piros szegfűből készült csokrot vitt a névnap bálra, amire meg voltak híva. Sóstón, a Kiskunhalas melletti Sóstón a szállodatulajdonos és földbirtokos feleségének, Babi néninek volt a névnapja.

¹¹ A varrónőtől ezt a kuncsaftok elvárták, nehogy más ugyanolyan modellet rendelhessen tőle.

Ehhez a fekete ruhához ugye a vörös szegfű ment jól, azért kellett a nagy csokor vörös szegfű, azt vitte a Babi néninek. Tehát az emlékek gyönyörűek.

Tánciskolába jártunk, és általában volt németkisaszszony. A meséskönyveinknek a nyolcvan százaléka német meséskönyv volt, a Grimm-mesék mind németül, és nagyon sok olyan volt közöttük, ami még a mamánké volt. És gyönyörű meséskönyvek. Az egyik német meséskönyv arról szólt, nagyon röviden, hogy jön a tavasz, és akkor a Földanyó barna ruhában és nagy kötényben egy lámpással megy, ébreszti a gyökérgyerekeket meg a bogarakat. És ebből a tánciskola vezetője, a tanárnő egy táncjátékot állított be nekünk. Mamám megmutatta neki a könyvet, mamám ötlete volt tulajdonképpen, a tanárnő megrendezte, és persze mindenki varratta a ruhát. Én ibolya voltam, voltak lila bársonyszirmok a fejemen, és zöld levelek kunkori szárral, ahogy az ibolyának. Kis zöld pántos ruhácskában és zöld bársony, kicsit hegyes cipőcskében voltam. Azt hiszem, hogy valami lilák is voltak rajtam itt-ott. Mari nefelejcs volt, Zsuzsanna pedig fukszia. A fukszia, az pláne gyönyörű volt. A kalaposnő kitette a kirakatba ezeket a fejfedőket, és a mamám nagyon mérges lett, hogy az egész város meglátja előre. Nagy színház volt a városháza épületében, ott zajlott a nagy estély és az előadás. Ez már Kiskunhalason volt, harmadik elemista koromban.

Sűrűn költöztetek!

Igen. Én az elemiket itt-ott-amott jártam. A harmadik osztály felét Kiskunhalason a zárdában, katolikus apácáknál, de kivettek onnan, mert úgy látszik, szegény

volt az eklézsia, egy teremben két osztály tanult, és a mamámék azt mondták, hogy na nem, azt nem, és átíratk az evangélikus elemibe. Én ott Petőfi nyomdo-kaiban jártam az evangélikus elemibe, amelyik koedu-kált volt.

Egy emléket elmondok. Mentünk látogatóba a pati-kusékhoz. Mind a hárman egyforma ruhában voltunk: sötétkék ruha fehér gallérral, fehér térdharisnya, fekete lakkcipő. Arra emlékszem, hogy selyemöv volt a ruhá-mon, hátul egy nagy masnival. A hajam a fejem búbján volt mindig felkötve, mert kiskoromban is nagyon rossz hajam volt, Zsuzsannának és Marinak viszont nagy vastag copfja. Így elmentünk látogatóba, ahol két fiú volt, és velük mi jó haverok voltunk. Értelmiségi lányok csak mi voltunk, a három Gyenes lány, a többi mind fiú, és az ellencsapat, amelyik inkább a parasztfiúkból állt, volt az ellenség. Örült háborúkat rendeztünk. Disznó dolgok is voltak, például gombostűs nyilak meg vizes agyaggombócok. Képzeld el, egy ilyen háború után a sötétkék ruhák és a fehér zoknik hogy néztek ki!

Elmentetek vendégségbe, és a gyerekekkel kint játszottatok a kertben?

Hát persze! Kimentünk a kertbe a fiúkkal, akik elmond-ták, hogy éppen ki ellen harcolunk, és mentünk, harcol-tunk. Marit elfogták, rabságba került, ki kellett szaba-dítani. Szörnyen néztünk ki. A kertek alján elmentünk a nagymamához, hogy segítsen, nehogy mamámék meg-lássák, hogy nézünk ki.

Volt a frajlájn és a nagymama. A mamámék renge-teg protokoll-dologban vettek részt. Akkor természe-tes volt, hogy beültek az autóba, meg se álltak Bécsig,

mert ott az Operában ezt vagy azt adták. Vagy mentek a megyebálra díszmagyarban. A mamámnak a díszmagyarja! A halasi csipkeházban csinálták a köténynek meg a fejfedőnek, a bordó bársonykalapknak a csipkerészét. És a papámnak a díszmagyarján halasi csipkéből készült, ágaskodó szarvas volt. Sokat voltunk a csipkeházban, ott ismertünk egypár embert. Úgy emlékszem, amikor öltözködtek és mentek! Olyan nagyon sokat nem voltak velünk. A mi jó nevelésünket főleg a nagymama végezte. Ő nagyon szigorú volt, magázott minket, mi is őt, természetesen. A szüleink tegeztek minket, de mi magáztuk őket. A papám meg mamám is általában véve magázták egymást.

A nagymama szigorúsága mit jelentett? El-eljárt néha a keze, vagy csak határozott volt veletek?

Nem, az nem, de nagyon határozott volt. Egy olyan esetre emlékszem, amikor szegény nem tudott mit csinálni velünk. A mamámék elmentek Budapestre, mi ültünk egymással szemben a gyerekszobában, ittuk a délutáni kávékat vagy kakaót, szó szót követett, összevesztünk, és ebből az lett, hogy az egész házon keresztül kergettük egymást. Ez is nagy ház volt, hatalmas parkkal, óriási fákkal. Mind a hármunknak megvolt a saját fája, ahová fölköltöztünk, csináltunk egy kis fészket magunknak. Kosárral húztam föl a kolbászt, a kenyeret, a dzsemet meg a könyvet. Ott olvastam fönn, a fa tetején. Szóval a kerten és a házon keresztül egy vödör vízzel rohantunk egymás után, és azt hiszem, hogy Mari ugrott be mamám ruhásszekrényébe, és dőlt be rá a víz. A nagymama ott állt kétségbeesve, és nem tudott minket lecsillapítani. Nem tudom, mi volt velünk.

Sajnáltam szegényt. Utólag gondoltam arra, hogy borzasztó lehetett. Szigorú volt, de mindig megmentett minket, mindig ő volt a menedék.

Nagy személyzet volt, többnyire tót lányok, ugye az egy tót vidék. Nagyon szép népviseletük volt. Azok a lányok is népviseletet hordtak, akik ott szolgáltak, és minden hétvégén mentek sétálni. Az nagyon furcsa emlékem, hogy szalagpártájuk volt, de mielőtt föltették, a hajukba előre cakkokat nyomtak kormos disznózsírral. A kormos disznózsír egy kicsit hátborzongató, ha viszszagondolok rá. De nagyon szép volt a ruhájuk. Mentek sétálni, a zsebkendőben fogták a rozmaringot, és úgy sétáltak a faluban. Persze jöttek a legények is.

A mamám hozatott Kalocsáról pingáló asszonyokat, és a télikertet, amelyben óriási pálmák voltak, kifestették. A falat halványzöldre festették, és fönt egy sötétebb kék csík zárta le. Jöttek a pingáló asszonyok, és minden előrajzolás nélkül festettek. Létrára meg asztalra álltak föl, és cipőpasztás doboztetőkben keverték a festéket tejjel, és festettek a zöld alapra. Az egész tiszta kalocsai virágminta volt, a kék csíkban pedig körben girland. Amikor evvel kész voltak, hímeztek egy tizenkét személyes abroszt. Zsuzsannánál most is megvan még, karácsonykor avval terít. Ott hímezték, varrták a kalocsai asszonyok. Amikor nagy vendégségek voltak, Pestről vagy más megyékből földbirtokosok, megyei emberek jöttek, ilyen bál, olyan bál, István-nap vagy Mária-nap, akkor a hajdúk – egyenruhában, fehér kesztyűvel – és ezek a kalocsai meg kiskőrösi népviseletes lányok szolgáltak föl a vendégeknek, akik persze el voltak ájulva mindettől. Ez Kiskőrös.

Azt mondd, elég nagy személyzet volt...

Volt szakácsnő, két szobalány és a hajdú. A hajdú papírforma szerint a főszolgabírószágon volt, de biztos valami külön juttatásért beszállt a vendégségnél inasnak.

Egy gyerekszoba volt, vagy minden gyereknek volt külön szobája?

Két gyerekszoba volt. Amikor Zsuzsanna meg Mari már nagyobb lányok voltak, ők laktak egy szobában, és én külön. Amikor Borbála megszületett, ő elég sokáig a szülőkkel aludt, vagy a nagymamánál, arra már nem emlékszem, de aztán mikor már nagyobbacska lett, akkor mi voltunk ketten egy szobában. Volt a mamáméknak a hálószobája, a nagymamának a szobája, a szalon meg az úgynevezett úri szoba és a könyvtár, a papámnak óriási könyvtára volt. Meg a nagy télikert, ami nyáron éppen úgy funkcionált, mint egy szoba. Erre a kiskőrösi házra jobban emlékszem. Nagy lépcsőfeljárt volt, nagy virággrupp, az úgynevezett kocsfelhajtó körbe, kétoldalt két nagy fa volt a hallba vezető lépcsőfeljárt mellett. Nagy hall volt a szalon előtt, és az ebédlő. Akkor még nem volt divat a padlószőnyeg, de a mamámnak volt, bordó. Az ebédlőbútora sötét bordó cseresznyefából készült, nagymama csináltatta neki, amikor férjhez ment. Sajnos, ez nincs meg. Ezüstberakással, szecessziós mintával az ajtaja. Fölül üveges volt, azt hiszem. Volt a kis kredenc, a nagy kredenc, a nagy asztal, amit huszonnégy személyre ki lehetett húzni, és tizenkét bőrfotel. A mamám hálószobabútora bézs színű volt, rajta ugyanaz a szecessziós minta, csak sötétbarna berakással. Zsuzsannánál még megvan. Úgy hívtuk, hogy pohos szekrény, a félkörös fiókjai miatt. A szülők hálószobájára mi mindig azt mondtuk, hogy a mamám szobája.

A kiadást a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

Nemzeti
Kulturális
Alap

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Nyomta és kötötte az Alföldi Nyomda Zrt., 2024-ben
Felelős vezető György Géza vezérigazgató

Felelős szerkesztő Schmal Alexandra
Korrektor Hradeczky Moni
A kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9324
Kner Antikva betűtípusból szedve
ISBN 978-963-14-4399-8
ISSN 0324-797X